

СТАНОВЛЕННЯ МІЖНАРОДНИХ НОРМ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ І ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ

Максименко Валерія Володимирівна

*аспірант кафедри службового та медичного права
Навчально-науковий інститут права Київського національного
університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

З давніх часів людству відомі різні наркотичні засоби, про які гадується в історії практично всіх світових цивілізацій. Стародавні народи використовували наркотичні засоби рослинного походження, що викликали психотропну реакцію: кактуси, гриби, коноплю та мак [1, с. 126]. Названі рослини використовувалися в медичних цілях та були невід'ємною частиною обрядів, ритуалів і релігійних таїнств.

Найуживанішим та проблематичним наркотичним засобом в історії вважався опіум. Опіум був відомим серед давньогрецьких та римських лікарів як потужний засіб для знеболення. Попит на опіум постійно зростав і від арабських торгівців розповсюдився майже всією Євразією. Поширення використання опію в медичних цілях в XVI столітті сприяли роботи Парацельса, що описав настоянку опію та її лікувальні властивості. Після цього в Європі настоянки з додаванням опію широко використовувались для лікування найрізноманітніших захворювань [1, с. 126]. Багато країн у XVIII столітті почали вирощувати та переробляти опій, щоб розширити його доступність та зменшити його вартість. В першу чергу Англія, Франція та Сполучені штати отримували величезний економічний та політичний прибуток, продаючи опій в східну Азію та, фактично, примушуючи Китай до споживання опію, що стало каталізатором опійних війн.

У середині XIX століття поширення наркотичних засобів стало переростати в серйозну соціальну проблему, що привело до прийняття в низці країн обмежувальних заходів [2, с. 71]. Однак, лише на початку XX століття міжнародним правом вперше було визнано особливо небезпечним споживання та використання наркотичних засобів для світової спільноти.

Першим кроком стало підписання Гаазької міжнародної опіумної конвенції 1912 року, відповідно до якої було створено систему міжнародного контролю за обігом наркотиків, в якій взяли участь

представники 12 країн, а пізніше ратифікувало 58 країн. [3, с. 358]. Дана конвенція передбачала ряд дієвих заходів в боротьбі з розповсюдженням наркотичних засобів: обмеження їх виробництва, торгівлі та використання у медичних цілях, встановлення покарання за володіння та продаж наркотиків та співпраця між Сторонами з метою встановлення ефективного механізму обмежень використання наркотичних засобів. Проте з початком Першої Світової війни дія Конвенції була припинена.

В період з 1914 до 1960 року міжнародною спільнотою було прийнято низка подібних конвенцій, які були направлені насамперед на обмеження споживання окремих наркотичних засобів: Женевська угода про заборону виробництва, внутрішньої торгівлі і використання очищеного опіуму (1925 р.), Міжнародна конвенція з опіуму (1925 р.), Міжнародна конвенція з обмеження виробництва і регламентацію розподілу наркотичних засобів (1931 р.) і Бангкокська угода (1931 р.). Однак, перелічені конвенції та угоди мали ряд недоліків. Головним із них було те, що під контроль ставилися лише готові наркотики, але практично не регулювалося вирощування та використання різноманітних рослин, які містять у собі наркотичні речовини. Крім того, система так і не стала всеохоплюючою [5, с. 98]. Уряди одних країн не були в стані виконувати зобов'язання, що були встановлені міжнародними договорами, а інші – категорично відмовились від підписання, що в результаті призвело до зниження ефективності створеної системи боротьби проти незаконного обігу наркотичних засобів. Іншою проблемою стала сама наявність великої кількості міжнародних конвенцій, угод, та договорів, які потребували окремої ратифікації країнами-учасницями [5, с. 99]. Внаслідок чого у світі постала гостра потреба у прийнятті єдиного універсального міжнародного договору щодо контролю над наркотичними засобами.

Тому, наступним вагомим кроком стало створення Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН), до структури якої увійшла Комісія з наркотичних засобів. Основним досягненням Комісії ООН з наркотичних засобів стало розроблення єдиного міжнародного багатостороннього договору про наркотичні засоби, що замінила існуючі багатосторонні договори у галузі контролю над наркотиками. З метою створення ефективної системи боротьби з цим явищем, 24 січня 1961 року в Нью-Йорку почалася пленарна конференція, яка повинна була провести систематизацію всіх діючих правових норм у цій сфері. На підставі обговорення була прийнята Єдина Конвенція про наркотичні засоби 1961 року та створений незалежний контрольний орган – Комітет боротьби з наркотичними засобами [4, с. 71]. Окрім того, з метою удосконалення та зміцнення Єдиної конвенції про

наркотичні засоби 1961 року в березні 1972 році додатково було прийнято Протокол про поправки, що стало додатковим поштовхом зміцнення системи боротьби з незаконним обігом наркотиків та профілактику зловживання ними.

Завершальним етапом становлення існуючої системи міжнародного контролю за виробництвом і розповсюдженням наркотичних речовин, можна визначити підписання Конвенції про психотропні речовини (Віденська конвенція 1971 року), що встановила систему контролю над обігом психотропних речовин та Конвенції ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин 1988 року, яка за своїм змістом встановила кримінальну відповідальність за незаконний обіг наркотичних засобів і психотропних речовин і визначення перелік обставин, що посилюють відповідальність за цей злочин [6].

На сьогоднішній день в Україні ратифіковані Єдина конвенція про наркотичні засоби 1961 року, Конвенція про психотропні речовини 1971 року та Конвенція ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин 1988 року. Підписання та ратифікація всіх трьох конвенцій, що складають сучасну основу системи міжнародного контролю над наркотичними засобами значною мірою вплинуло на становлення сучасного вітчизняного законодавства. Так, наприклад, Постановою КМУ затверджено Перелік наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, що відповідає змісту ратифікованим конвенціям, а Розпорядженням КМУ № 1808-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері протидії поширенню наркоманії, боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів на 2011-2015 роки» – стандарти щодо міжнародного співробітництва. Враховуючи зазначене, можна дійти до висновку, що через направленість незалежної України на міжнародне співробітництво, основою для становлення вітчизняної правової бази у сфері обігу наркотичних речовин стало ратифікація міжнародних документів.

Література:

1. Логаш М. В., Покотило П. Б. Деякі аспекти історії опіатів в контексті сучасних проблем наркозалежності. *Світ медицини та біології*. 2013. № 4(41). С. 126–129. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/S_med_2013_4\(41\)_39](http://nbuv.gov.ua/UJRN/S_med_2013_4(41)_39) (дата звернення: 07.11.2022).

2. Ярмакі В. Х. Протидія незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів: досвід зарубіжних країн. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2021. № 1. С. 70–74. URL: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2021/1/14.pdf> (дата звернення: 07.11.2022).

3. Кіндюк Б. В. Норми м'якого права в Єдиній конвенції ООН 1961 р. «Про наркотичні засоби». *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 1. С. 384–387. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2021/98.pdf (дата звернення: 08.11.2022).

4. Горькавий С. С. Етапи становлення міжнародно-правової протидія незаконному обігу наркотиків. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2011. № 15. С. 70–74. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/17395/1/ЕТАПИ%20СТАНОВЛЕННЯ%20МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОЇ%20ПРОТИДІЇ%20НЕЗАКОННОМУ.pdf> (дата звернення: 08.11.2022).

5. Сьомик Т. В. Механізми міжнародного контролю за незаконним обігом наркотичних засобів та психотропних речовин. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2002. № 7. С. 96–108. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdau_2002_7_13 (дата звернення: 08.11.2022).

6. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин : Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 20.12.1988 р. : станом на 25 квіт. 1991 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_096#Text (дата звернення: 10.11.2022).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-277-0-36>

ПРИНЦИП «ПОЗИТИВНОЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ» СУБ'ЄКТІВ ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Недогода Катерина Олегівна

студентка III курсу

*Навчально-науковий інститут права Київського національного
університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Положення статті 2 Кодексу адміністративного судочинства України визначають ефективний захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, а також прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень основним завданням адміністративного судочинства [1]. Враховуючи особливості розгляду публічно-правових спорів адміністративними судами, де фізичним та юридичним особам протистоїть суб'єкт владних повноважень, що діє від імені держави,